

Journal iranian political sociology

Vol. 4, No. 3, winter2022

<https://dx.doi.org/10.30510/psi.2022.259489.1362>

Analysis the effect of Political Economy on the Security of the Islamic Republic of Iran

The purpose of this study is to analyze political economy on economic stability and security of the Islamic Republic of Iran. Also, the most important research question is کدامWhat are the items that affect the economic stability of Iran, such as Iran's international trade and exports? The research method is based on surveys. The statistical population of the study consists of a group of experts, political-economic groups, political specialists and university professors and the statistical sample was selected based on Cochran's formula, 108 people. To analyze the research data, mean difference analysis tests with spss24 software were used. The reliability of the questionnaire was calculated using Cronbach's alpha method and evaluated as appropriate. Findings - showed that the manufactured tool has good validity and reliability. The results indicate that according to the obtained validity and validity and according to the evaluation of the research hypotheses, it was found that there is a significant relationship between all the hypotheses presented in the article and illegitimate international sanctions have a negative impact on economic stability and security of Iranian society. It has caused a crisis for livelihoods and income-generating methods for the government and the people of Iranian society, and its effects on political security can also be seen.

Keywords: Security, Politics, Economy, Sanctions, Islamic Republic

<https://dx.doi.org/10.30510/psi.2022.259489.1362>

تحلیل تاثیر اقتصاد سیاسی بر امنیت جمهوری اسلامی ایران (مورد پژوهی: تحریم‌های دهه اخیر)

عبدالرضا احمدی^۱
لنا عبدالخانی^۲
روح الله شهبابی^۳
فریدون اکبر زاده^۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۹/۰۸
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۳/۰۸

چکیده

هدف از انجام این پژوهش تحلیل تاثیر اقتصاد سیاسی بر ثبات اقتصادی و امنیت جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. همچنین مهم‌ترین سوال پژوهش عبارت است از این که کدامیک از آیتم‌های تاثیرگذار بر ثبات اقتصادی کشور، ایران را تحت تاثیر قرار داده است؟ روش پژوهش - مبتنی بر پیمایش است. جامعه آماری پژوهش را مجموعه‌ای از کارشناسان، گروه‌های سیاسی اقتصادی، متخصصان سیاسی و اساتید دانشگاه تشکیل می‌دهد و نمونه آماری بر اساس فرمول کوکران، ۱۰۸ نفر انتخاب شد. برای تحلیل داده‌های پژوهش، از آزمون‌های تحلیل اختلاف میانگین با نرم‌افزار spss24 استفاده شد. پایایی پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ، محاسبه و مناسب ارزیابی شد. یافته‌ها - نشان داد که ابزار ساخته‌شده، از روایی و پایایی مناسبی برخوردار است. نتایج - حاکی از آن است که با توجه به میزان اعتبار و روایی به‌دست‌آمده و با توجه به سنجش فرضیات پژوهش مشخص شد که بین تمامی فرضیات مطرح‌شده در مقاله، رابطه معنی‌داری وجود دارد و تحریم‌های نامشروع کشورهای بین‌المللی بر ثبات اقتصادی و امنیت جامعه ایرانی تأثیر منفی گذاشته است و معیشت و شیوه‌های درآمدزایی را برای دولت و مردم جامعه ایران، دچار بحران کرده و آثار آن بر امنیت سیاسی نیز قابل مشاهده است.

واژگان کلیدی: امنیت، اقتصاد، تحریم، جمهوری اسلامی، سیاست.

^۱ گروه علوم سیاسی، واحد بین‌الملل خرمشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، خرمشهر، ایران

^۲ استادیار گروه علوم سیاسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران (نویسنده مسئول)

^۳ استادیار گروه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

^۴ - استادیار گروه علوم سیاسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

امنیت اقتصادی عمدتاً بر دو مؤلفه خیلی مهم پایه‌ریزی شده، اول- فراهم آوردن و تدارک امکانات رفاهی در داخل کشور برای شهروندان و جمعیت کشور و دوم- قدرت تأثیرگذاری کشور در مجامع بین‌المللی و فراملی. در این مبحث فرض بر این است که کشوری که توانسته با امنیت اقتصادی داخل کشور را به رضایت برساند از یک نوع هژمونی مناسب برخوردار است. در یک تعریف، اقتصاد سیاسی عبارت است از: بررسی جریان‌های اجتماعی و نهادی که از طریق آن‌ها گروه‌های معینی از طبقات سرآمد اقتصادی - سیاسی، تخصیص منابع تولیدی را در حال و آینده و در جهت منافع خود کنترل می‌کنند (تودارو، ۱۳۶۴: ۴۰). همچنین امنیت را می‌توان نوعی فرآیند اجتماعی بنیادین با برخی ویژگی‌های خودجوش دانست. هدف آن به وجود آوردن فضا‌های اجتماعی، سیاسی، اقتصادی نسبتاً امن است انتظار امنیتی سطحی از مصونیت جانی، مالی، فکری و ارزشی است که هر فرد توقع دارد. واقعیت امنیتی وضعیتی است که عملاً در جامعه وجود دارد. احساس ناامنی جزئی جدانشدنی از افکار عمومی و نگرش جامعه نسبت به نظم و امنیت است. احساس ناامنی، حالتی تهدیدآمیز توأم با خطر سلب آرامش و آسایش خاطر است. این حالت عامل عمده‌ای برای برهم زدن تعادل حیاتی، روانی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، انتظامی و امنیتی شخص، گروه و جامعه محسوب می‌شود. زیان ناشی از تحریم‌ها در درازمدت به رشد اقتصادی از دست‌رفته مربوط می‌شود. ما در عرض یک دهه یعنی دهه ۹۰ دو بار با تحریم مواجه شدیم. زیانش این است که در پایان برنامه ششم، تولید سرانه ما کمتر از سال ۹۰ خواهد بود؛ یعنی یک دهه از دست‌رفته است. در دوره ۹۰ تا ۹۹، سال پایانی برنامه ششم کل تولید ما ۴.۶ درصد در ۱۰ سال افزایش می‌یابد. جمعیت ما ۱۱.۶ درصد افزایش می‌یابد. جمعیت که رشدش بیشتر از تولید باشد، تولید سرانه کاهش می‌یابد.

مفهوم امنیت اقتصادی از دیدگاه‌های متفاوتی تعریف شده است که به دلیل محدود بودن عمده آن‌ها به عوامل درونی ساختار اقتصادی و بی‌توجهی به تعامل آن با سیستم سیاسی از موضوع بحث ما خارج است. اما برای آشنایی با این مفهوم، به مواردی از آن‌ها اشاره می‌رود: ثبات اقتصادی را عبارت از میزان حفظ و ارتقای شیوه زندگی مردم یک جامعه از طریق تأمین کالاها و خدمات، هم از مجرای عملکرد داخلی و هم حضور در بازارهای بین‌المللی تعریف کرده‌اند. در نگاهی دیگر، امنیت اقتصادی یعنی وضعیتی که در آن واحدهای تولیدی بتوانند بدون نگرانی از خطرهای محیطی، دست به برنامه‌ریزی درازمدت بزنند.

در آمیختگی انکار نشدنی تصمیم‌گیری‌های سیاسی و اقتصادی در ایران امروز، انگیزه‌های قدرتمند برای دستیابی به چارچوب نظری جامع این دو وجه از زندگی جمعی در ایرانیان پدید آورده است و همین انگیزه است که موجب توجه مجدد به مفهوم اقتصاد سیاسی شده است. در این میان، دستیابی به امنیت اقتصادی و همچنین مقاوم ساختن اقتصاد از آثار سوء شوک‌های مثبت و منفی یکی از اولویت‌های اصلی سیاست‌گذاران حکومتی است. اقتصاد ایران نیز با توجه به وابستگی بالای آن به درآمدهای نفتی از ساختار شکننده‌ای برخوردار است، به گونه‌ای که وقوع شوک‌های مرتبط با نوسانات رو به پایین قیمت نفت، تحریم فروش نفت، تحریم‌های مرتبط با انتقال منابع ارزی حاصل از صادرات نفت و جز این‌ها، در صورت عدم اتخاذ سیاست‌های متناسب و اجرای آن‌ها، می‌تواند عوارض قابل‌توجهی را برای اقتصاد کشور به همراه داشته باشد. از این‌رو، آنچه در نظام اقتصادی ایران، امنیت اقتصادی و ثبات اقتصادی را با مشکل عدیده مواجه کرده است، پدیده تحریم اقتصادی جمهوری اسلامی ایران در سطح بین‌المللی است که چهره اقتصادی جامعه ایران را مخدوش و فراغ بال برای پیشرفت و توسعه و سرمایه‌گذاری را از آن ستاده است.

در یک تعریف کلی، تحریم شامل هر عمل منفی یا پاسخ به عمل یا کنش در چارچوب اهداف تحریم است. هنری بنین و رابرت گیلپین تحریم را دست‌کاری روابط اقتصادی به منظور دستیابی به اهداف سیاسی توصیف می‌کنند که به منظور نگریز کردن جامعه به تغییر سیاست یا حکومت خود، آن را تهدید به تنبیه اقتصادی می‌کند. مایکل مالوی اعتقاد دارد که تحریم سلسله اقدامات بدون

استفاده از قوای تهدید علیه کشور هدف یا فرد مورد نظر است (مالوی^۵، ۱۹۹۰: ۱۰۸). بنابراین، آن گونه که شرایط اقتصادی و سیاسی جمهوری اسلامی در مقابل تحریم‌های بین‌المللی که با آن دست‌وپنجه نرم می‌کند، قابل مشاهده است، جامعه ایرانی و کارکرد سیستم‌های بانکی و خدمات ایران دچار کژ کارکردی شده و ارزش‌های مالی و اعتباری فلزات گران‌بها همچون طلا و نقره، با تغییرات شوک‌آوری روبرو بوده و هر روز قیمت ارزهای رایج مبادلاتی جهانی نسبت به ریال، با افزایش قیمت روبروست و به همان میزان نیز ریال ایران نسبت به برابری با ارزهای خارجی دچار افت قیمت می‌گردد. چنین شرایطی در جامعه ایرانی که بخشی از آن به دلیل وجود انواع تحریم‌هاست، جامعه ایرانی و دولت ایران را دچار مضیقه کرده است. این شرایط می‌تواند سنگ بنای محکمی برای آغاز کاهش امنیت اقتصادی، کاهش سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی، کاهش امنیت اقتصادی و احساس امنیت ذهنی کنشگران جامعه ایرانی گردد که در صورت تدبیر نکردن، این امر می‌تواند منجر به هرج و مرج سیاسی داخلی و خارجی گردد. بنابراین هدف از پژوهش حاضر یافتن پاسخ مناسب این سؤال است که تحریم‌های اقتصادی چگونه می‌تواند بر ثبات اقتصادی، سیاسی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران تأثیرگذار باشد؟

جدول شماره ۱: خلاصه‌ای از نظریات پرکاربرد حوزه امنیت

ردیف	عنوان نظریه	نظریه پرداز	مسئله اصلی نظریه	ایده‌های نظریه	استنباط از این نظریه
۱	نظریه‌های امنیت ملی	برگستر، ویلی	بی‌ثباتی سیاسی به دو شکل اندازه‌گیری می‌شود. روش نخست برخی از شاخص‌های نابسامانی سیاسی - اجتماعی، رهیافت دوم تکیه بر میزان ثبات یا بی‌ثباتی مدیریت اجرایی	پایه‌های اقتصاد سیاسی و بسامان بودن مدیریت اجتماعی بر امنیت اقتصادی است	ثبات اقتصادی و امنیت از نظر سیاسی، مفهومی قدرتمند است. در مقاله حاضر از متغیر امنیت اقتصادی در قالب مفهوم نوین آن استفاده شده است.
۲	واقع‌گرایان کلاسیک	مکتبی	قدرت در ذات خود یعنی ضربه زدن به دیگران	پایه تفکر امنیتی رئالیست‌ها بر ریشه قدرت نظامی استوار شده	کسب امنیت را به معنای فقدان تهدید است.

۳	پست‌مدرنیسم	مکتبی	پست‌مدرن‌ها پس از ساختارشکنی از کل نظام مدرنیته نمی‌توانند و حتی نمی‌خواهند که راهبردی برای امنیت و سعادت بشری ارائه دهند، چراکه با هر نوع فرارویت و گفتمان‌های کلی مخالف‌اند و معتقدند هر فرارویتی درنهایت به شکلی از سلطه منجر خواهد شد،	برخلاف رئالیسم و نئورئالیسم و همچنین مطالعات انتقادی مرجعی با هرگونه مرجع استعلایی برای امنیت زایی معرفی نمی‌کنند چون اصول هر امری ازجمله امنیت مخالف‌اند	پست‌مدرنیسم پس از اثبات ساختگی و تاریخی بودن پدیده‌هایی که در عصر مدرن طبیعی جلوه می‌کردند (مانند مرزها و دولت‌های ملی) و بعد از شالوده شکنی از ساختارهایی که این پدیده‌ها را ساخته و یا در عکس‌العمل به آن به وجود آمده بودند، بر جنبه امنیت زدایی آن‌ها تأکید می‌کند
۴	لیبرالیسم؛ اولویت آزادی بر امنیت	مکتبی	جنگ را واقعیت انکارناپذیر تحولات نظام بین‌الملل نمی‌داند	آن‌ها اعتقاد دارند که روزی جهانیان آزادی خود را فدای کسب امنیت کرده‌اند،	جهت کسب آزادی، ناامنی را باید بپذیرند.
۵	مکتب کپنهاگ؛ امنیت چندبعدی	باری بوزان	مسئله امنیت در اجتماع شناخته می‌شود. زیرا بازیگران می‌توانند به آن رجوع کنند و برخی پدیده‌ها را به‌عنوان تهدید نگاه کنند و دیگران را وادار نمایند که از وضعیتی امنیتی شده و الزامات آن پیروی نمایند.	امنیت ملی را مرکز ثقل و گرانیگاه مطالعات خود قرار داده‌اند، - امنیت چندبعدی است. - رویکرد سنتی به امنیت ملی که با اندیشه‌های واقع‌گرایانه همراه است.	اگر دولتی نتواند امید به زندگی را در بین شهروندان تأمین و تضمین کند، از لحاظ امنیت اجتماعی و امنیت عمومی فاقد کارآمدی باشد و امنیت اقتصادی و زیست‌محیطی را تأمین ننماید، فاقد هرگونه امنیت ملی است.

پیشینه پژوهش

مروری بر ادبیات تحقیق (جدول شماره ۲) نشان می‌دهد که تئوری رشد اقتصاد سیاسی جدید توجه ویژه‌ای به امنیت اقتصادی و ثبات سیاسی به‌عنوان عامل تعیین‌کننده در رسیدن به رشد اقتصادی داشته‌اند. باین‌حال شواهدی وجود دارد که در آن برخی

کشورها در شرایط نامنی اقتصادی و بی‌ثباتی سیاسی نیز رشد سریع و بلندمدت را تجربه کرده‌اند (کوبا و همکاران^۷، ۲۰۱۱: ۹۸). مروری بر پژوهش‌های داخل کشور نیز نشان می‌دهد که در موضوع مورد مطالعه، پژوهش‌هایی که خاص کشور ایران باشد کمتر مورد توجه بوده و عموماً برای مطالعات از داده‌های پانلی و تحقیقات بین‌کشوری استفاده شده است.

جدول شماره ۲: پیشینه پژوهش

نویسندگان	سال	متغیرهای مورداستفاده	نتایج تحقیق
گرو سمن	۱۹۹۱	احتمال انقلاب	ارتباط مثبت بین بی‌ثباتی سیاسی و رشد
ویلکن - پیتر	۱۳۸۱	اقتصاد سیاسی ارتباطات جهانی و امنیت انسانی	رویکردی انتقادی به نئولیبرالیسم در باب اقتصاد سیاسی و مخاطرات آن برای امنیت
آلسینا و بروتی	۱۹۹۶	ناآرامی سیاسی	تأثیر نابرابری درآمد بر بی‌ثباتی سیاسی
جانگ	۲۰۰۹	۲۵ شاخص سیاسی را ترکیب کرد	تأثیر نابرابری زیاد بر کاهش اقتصادی
آیسن و ویقا	۲۰۱۱	خشونت، تغییرات کابینه، دولت	اثر منفی بی‌ثباتی بر انباشت سرمایه
حسن روحانی	۱۳۸۹	امنیت ملی و نظام اقتصادی ایران	توانمندی‌ها، ایده‌های توسعه‌گرایانه همه‌جانبه نگر و تفکر استراتژیک بر رشد امنیت ملی کشور
اودین و همکاران	۲۰۱۷	آزادی اقتصادی، ریسک سیاسی، ثبات سیاسی، فساد، مقررات قانونی	بی‌ثباتی بالا اثر بازدارنده بر رشد اقتصادی دارد

امنیت اقتصادی

امنیت اقتصادی عبارت از میزان حفظ و ارتقای شیوه زندگی مردم یک جامعه از طریق تأمین کالاها و خدمات، هم از مجرای عملکرد داخلی و هم حضور در بازارهای بین‌المللی می‌باشد (ماندل، ۱۳۷۷: ۹۳) امنیت یک مفهوم چندوجهی است و به همین جهت درباره معنای آن اختلاف نظر زیادی وجود دارد. از همین رو باری بوزان^۸ معتقد است: امنیت ملی از لحاظ مفهومی، ضعیف و از نظر تعریف، مبهم و از نظر سیاسی، مفهومی قدرتمند باقی مانده است: چراکه مفهوم نامشخص امنیت ملی راه را برای طرح راهبردهای بسط قدرت توسط نخبگان سیاسی و نظامی باز می‌گذارد (مالمیر، ۱۳۸۶: ۵۰).

اقتصاد سیاسی یک کشور و امنیت بین‌الملل موضوعی درهم‌تنیده است که در ارتباط باهم، هویت و کارکرد سیاسی خاص خود را ایجاد می‌کند (دولتی، ۱۳۹۸: ۷۹) همچنین امنیت در مفهوم سنتی آن عبارت بود از امنیت نظامی و توسل به قوای قهریه برای حصول آرامش و فرار از خطرها. این مفهوم ناظر به شرایطی است که کشور مصون از تعرضات و قادر به حفظ ارزش‌های سیاسی، فرهنگی، تأمین رفاه عمومی و برطرف نمودن عوامل تهدید زا باشد. نظریه پردازان علوم اجتماعی، نظیر هابز، لاک، منتسکیو در قرن شانزدهم و هفدهم میلادی در کنار فرضیه دولت (لویاتان) و اصل قرارداد اجتماعی آن را مطرح نمودند؛ به طوری که هابز امنیت را با حفظ جان و صیانت نفس، مترادف دانسته، جان لاک آن را «حفظ اموال و دارایی می‌داند (اشتراوس، ۱۳۷۳: ۶۲)، پس از پایان جنگ سرد، باری بوزان به همراه ال ویور در مکتب کپنهاگ، در پی گسترش مفاهیم امنیت، تحلیل‌های ظریفی ارائه و ایده امنیت

7. Kouba & Grochová

8. Barry Buzan

سیاسی-اجتماعی را مطرح کردند. آن‌ها این کار را از طریق توجه به ابعاد اجتماعی، اقتصادی، محیطی، سیاسی و نظامی امنیتی انجام دادند (بیلگین، ۱۹۹۸: ۳۸). در رویکرد جدید، امنیت با عطف توجه به زمینه‌ها و بسترهای اجتماعی و سیاسی تعریف می‌شود و علاوه بر فراغت از تهدید، که عمدتاً از تهدیدات سخت سرچشمه می‌گرفت، بر حفظ شرایط مساعد برای حفظ هویت اجتماعی و سرمایه‌های اجتماعی جامعه تأکید شده است. این نوع نگاه به امنیت با تعبیری چون امنیت اجتماعی شده و امنیت جامعه محور بیان می‌شود. از این منظر، امنیت از درون جامعه جوشیده و لذا تنها امنیت داخلی، بلکه حتی امنیت خارجی با عنایت به مناسبات داخلی این عناصر گوناگون (جامعه و حکومت) فهم و درک می‌شود (افتخاری و همکاران، ۱۳۸۳: ۱۲۵). بر این اساس، امنیت اجتماعی-سیاسی وضعیتی است که در آن اولاً هویت اجتماعی از ناحیه آسیب‌های داخلی و خارجی مصون باشد، ثانیاً بنیاد روابط سیاسی اجتماعی بر مقوله رضایت و به قدرت استوار است. در مجموع، امنیت اجتماعی-سیاسی را می‌توان حالتی دانست که به موجب آن، یک ملت فارغ از تهدید و ترس از دست دادن تمام یا بخشی از سرزمین، جمعیت، رفاه اقتصادی و نیز فارغ از، از دست دادن نظام حکومتی، هویت ملی، زبان، دین و ارزش‌های فرهنگی خود به سر می‌برد.

برای چند بعدی بودن امنیت بایستی تأثیر فرهنگ، جغرافیا محیط‌زیست، تمدن و مذهب و از همه مهم‌تر هویت را فهمید. بوزان می‌گوید: جهان آرمانی، جهانی نیست که در آن هر کس موفق شود به امنیت دست یابد، بلکه جهانی است که در آن دیگر نیازی به گفت‌وگو و بحث بر سر امنیت نباشد (ابراهیمی، ۱۳۹۳: ۵۸).

جدول شماره ۳: امنیت در سطح خرد و کلان

گزاره‌های امنیت	امنیت خرد	امنیت کلان
مرجع امنیت	خود	جمع
وجوه امنیت	ابعاد و گستره خود	ابعاد و ویژگی‌های جمع
سطوح امنیت	نیازهای اولیه و ثانویه فردی	نیازهای کارکردی
نگرش	عینی-ذهنی	عینی-ذهنی
ابزار تحقق	اولویت بر تعاملات غیررسمی	اولویت بر تعاملات غیررسمی
نوع امنیت	سخت‌افزایی-نرم‌افزایی	سخت‌افزایی-نرم‌افزایی

اقتصاد سیاسی و بحران تحریم

پیدایش اقتصاد سیاسی در قرن هجدهم به مردم درزمینه نظام تأمین نیازها یعنی شیوه توزیع و تولید کالاها به هدف تأمین نیازها کمک شایانی کرد و اصطلاح «اقتصاد سیاسی» جایگزین اصطلاح قدیمی اقتصاد شد. در واقع اقتصاد از یونانی به معنی اقتصاد خانواده مربوط به جامعه‌هایی که اکثر کالاهای مورد نیاز در خانواده تأمین می‌شود در نظر گرفته شده بود و واژه «اقتصاد سیاسی» به مدیریت امور اقتصادی دولت مرتبط می‌شد. در ابتدا این اقتصاد به دولتمردان در اداره بهتر امور اقتصادی دولت کمک می‌کرد (کاپوراسو و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۰۹).

در طول چهار دهه اخیر نظام جمهوری اسلامی در سه ظرف ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی با انبوهی از بحران‌ها مواجه بوده است. در میان بحران‌ها، تحریم همواره به اشکال مختلفی اعمال شده و زمینه‌ساز شکل‌گیری چالش‌های امنیتی گسترده‌ای نیز شده است. به سخن دیگر، تحریم‌ها به مثابه «اقدامات تنبیهی» قدرت‌های بزرگ، و مجریان تحریم به رهبری ایالات متحده در صدد بوده‌اند تا با گسترش و تعمیق بحران در جامعه ایران به اهداف مورد نظر خود دست یابند.

اما تحریم‌های دولت ترامپ (دور جدید تحریم‌های آمریکا از آبان ماه ۹۷) علیه ایران که از آن به مثابه بی‌سابقه‌ترین و شدیدترین تحریم‌های طول تاریخ یاد شده است، موجی از نگرانی‌ها و چالش‌های امنیتی را متوجه نظام سیاسی و جامعه ساخته است. اگر مهم‌ترین رکن امنیت را «مرجع امنیت» بدانیم، می‌توان این مدعا را مطرح کرد که در پرتو تحریم‌ها هم امنیت نظام سیاسی و هم امنیت جامعه هر دو با چالش مواجه شده‌اند. نگرانی از چنین وضعیتی هنگامی افزایش می‌یابد که این شرایط روند توسعه کلان کشور را که مسئله اصلی جامعه ایرانی است با چالش و تحدید مواجه ساخته است.

به علاوه مفهوم امنیت اقتصادی از دیدگاه‌های متفاوتی تعریف شده است که به دلیل محدود بودن عمده آن‌ها به عوامل درونی ساختار اقتصادی و بی‌توجهی به تعامل آن با سیستم سیاسی از موضوع بحث ما خارج است. اما برای آشنایی با این مفهوم، به مواردی از آن‌ها اشاره می‌رود: امنیت اقتصادی را عبارت از میزان حفظ و ارتقای شیوه زندگی مردم یک جامعه از طریق تأمین کالاها و خدمات، هم از مجرای عملکرد داخلی و هم حضور در بازارهای بین‌المللی تعریف کرده‌اند (رابرت، ۱۳۷۷: ۱۲۷). در نگاهی دیگر، امنیت اقتصادی یعنی وضعیتی که در آن واحدهای تولیدی بتوانند بدون نگرانی از خطرهای محیطی، دست به برنامه‌ریزی درازمدت بزنند. در تعریفی دیگر "فراهم کردن یک فضای حقوقی، اجتماعی، سیاسی که در چارچوب آن طرح‌های سرمایه‌گذاری و فعالیت‌های اقتصادی بتواند از آغاز اجرا تا مرحله بهره‌برداری و از مرحله بهره‌برداری تا پایان کار به‌دوراز اخلال‌ها و آشفتگی‌های بیرونی عمل کند، به امنیت اقتصادی تعبیر شده است. در این تعریف علاوه بر عوامل درونی، بر عوامل بیرونی (شامل حقوقی، سیاسی و اجتماعی) نیز تأکید شده است (رابرت، ۱۳۷۷: ۱۲۵).

مدیریت دولت ایران در دوره جدید تحریم‌ها بسیار حائز اهمیت است. تأثیر تحریم‌ها بیش از هر چیزی به راهکارهای اتخاذ شده از سوی دولت بستگی دارد این دولت است که با اتخاذ راهکارهای درست می‌تواند از اثر تحریم‌ها بکاهد (پروین پور، ۲۰۱۸: ۱۵۴). هر تولیدی در اقتصاد با هر میزان بازده تولیدی، مستلزم سرمایه‌گذاری قبلی است و هر سرمایه‌گذاری از ابتدا نیازمند تأمین امنیت سرمایه از بدو سرمایه‌گذاری تا سال‌های رسیدن به مرحله بازده آن می‌باشد. به عبارت دیگر شرط لازم برای تحقق سرمایه‌گذاری، تأمین امنیت کلیه شئون مرتبط از جمله ثبات سیاسی و اقتصادی و نبود تحریم‌های غیر مشروع و شکننده با آن است. در واقع تولید، توسعه و رشد اقتصادی تنها پس از طی این مرحله صورت می‌پذیرد. اگر سرمایه و نیروی انسانی مهم‌ترین منابع تولید در ساختار اقتصادی امروزه در نظر آید، باید امنیت، ثبات اقتصادی، کنترل و مدیریت بحران‌های ناشی از تحریم‌های یکجانب کشورهای غربی خصوصاً آمریکا را بستر این فرآیند به شمار آورد که بدون فراهم آمدن آن، روند کلی تولید مخدوش می‌گردد. در این مرحله، آن‌گونه که نشان داده خواهد شد، در صورت نبود بستر لازم، عوامل تولید به صورت رسوبی ته‌نشین نگشته و به سمت محل‌هایی که این بستر فراهم باشد کوچ خواهند کرد. به علاوه، با توجه به تعریف وسیع سرمایه‌گذاری، بستری که در آن سرمایه‌گذاری اتفاق می‌افتد عملاً در نوع سرمایه‌گذاری تأثیر گذاشته و جهت آن را به پیروی از شرایط اقتصادی تغییر خواهد داد. به دنبال تحریم‌های بسیاری که در طول سال‌های پس از انقلاب اسلامی بر ایران تحمیل شده است، همواره سؤال پیش روی اقتصاددانان این بوده، که این تحریم‌ها بر متغیرهای مختلف اقتصادی چه تأثیری داشته و این تأثیر به چه اندازه‌ای اتفاق افتاده است (درخشان، ۱۳۹۴: ۹۹).

چنانچه به دنبال تحریم‌های شکننده و یک‌جانبه امریکا خصوصاً در ایام ریاست جمهوری دونالد ترامپ که قبل از بایدن بیشترین تحریم‌ها در طول مدت ۴۲ سال پس از انقلاب اسلامی بر جمهوری اسلامی تحمیل گردید، بستر اقتصادی موجود و چشم‌انداز آینده حاکی از امنیت سرمایه و تثبیت سیاست‌های اقتصادی - سیاسی باشد، جهت سرمایه‌گذاری بلندمدت تقویت شده و در شرایط عکس این وضعیت، حتی در شرایطی که فرار سرمایه به خارج از مرزها روی ندهد، عملاً سرمایه در جهت نوع خدماتی، معاملاتی و احتکاری سوق یافته که در این نوع سرمایه‌گذاری می‌توان در مدت‌زمان کوتاه اصل و سود سرمایه را به دارایی‌های نقدی تبدیل کرد.

میزان ریسک - یعنی عینی‌ترین شاخص امنیت اقتصادی - را می‌توان به متوسط هزینه اتفاق هر واقعه پیش‌بینی نشده در طول دوران سرمایه‌گذاری برای هر واحد سرمایه تعریف کرد. رابطه سرمایه‌گذاری و ریسک بدین صورت است هرچند میزان ریسک افزایش یابد، سرمایه‌گذاری به سمت سرمایه‌گذاری با سوددهی بالا گرایش پیدا می‌کند تا از طریق میزان ریسک اضافی توجیه گردد. با توجه به این‌که مقبولیت سرمایه‌گذاری در هر کشوری بر اساس گزارش‌هایی است که مؤسسات معتبر محاسبه ریسک اعلام می‌کنند توجه به تأثیر خشونت‌ها و ناآرامی‌های سیاسی ناشی از بی‌ثباتی اقتصاد سیاسی و به دنبال تحریم‌ها و آثار امنیتی، سیاسی آن بر میزان رشد منفی سرمایه‌گذاری در کشور، حائز اهمیت است.

بنابراین، سیاست‌های لازم برای رشد اقتصادی می‌تواند سبب تغییرات بسیاری در سیاست‌گذاری کشورها شده و ثبات اقتصادی، امنیتی، اجتماعی و سیاسی کشور را در هم ریزند. رشد اقتصادی اغلب با بروز اختلاف شدید در میزان درآمد و ثروت اعضای جامعه همراه است و آنانی که نفوذ اقتصادی و سیاسی دارند، ممکن است قدرت خود را در خطر ببینند. ماندل معتقد است که مهم‌ترین فرضیه‌های امنیت اقتصادی عبارت‌اند از:

۱- هرچه موانع مبادله کاهش یابد و وابستگی متقابل اقتصادی افزایش یابد، میزان آسیب‌پذیری اقتصادی ملی نیز بیشتر شده و کنترل دولت کمتر می‌شود.

۲- هرچه رقابت اقتصادی بین‌المللی افزایش یافته و انتخاب مواد خام، نیروی کار، محل تولید و بازارها متنوع‌تر گردد، احتمال این‌که یک حکومت یا شرکت بر اقتصاد جهانی سلطه پیدا نماید کاهش پیدا می‌کند.

۳- هرچه یکنواختی و نفوذ متقابل اقتصادی افزایش یابد، آن دسته از کشورها و مناطقی که قادر یا مایل به ادغام در نظام اقتصادی جهان نیستند، بیشتر منزوی شده و به حاشیه رانده می‌شوند و شکاف بین فقیر و غنی به نفع کسانی که دارای بیشترین ثروت‌های موردنیاز جهان هستند، افزایش می‌یابد.

۴- هرچه عده بیشتری از ملت‌ها، در تلاش برای ورود و بهره‌مندی از نظام اقتصادی جهان باشند، برخی که دارای زیرساخت‌ها یا آموزش موردنیاز جهت پذیرش تغییرات سریع اقتصادی نیستند، با انتظارات سرکوب شده و وعده‌های غیرقابل تحقق بسیارتری روبرو می‌شوند.

۵- هرچه بلوک‌های اقتصادی منطقه‌ای رشد بیشتری پیدا کنند، تولید در برخی مناطق تمرکز بیشتری می‌یابد، که این امر اهمیت اختلال در عرضه از خارج را کم می‌کند.

۶- هرچه هویت دوست و دشمن در نظام بین‌المللی مبهم‌تر و سیال‌تر شود و ملت‌ها به طرف اقتصادهای پیچیده‌تر و به هم وابسته‌تر پیش روند، کمک یا فشار اقتصادی در کسب اهداف امنیتی نمی‌باشند (ماندل، ۱۳۷۹: ۱۲۱).

جدول شماره ۴: اشکال امنیت از دید مالر (Moller, 2003: 3)

اشکال امنیت	هدف	تهدیدات

ملی	دولت	حاکمیت و قلمرو
اجتماعی	گروه‌های اجتماعی	هویت
انسانی	فرد	فرد

روش تحقیق

در این مطالعه پیمایشی، داده‌ها با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته، گردآوری شد. این پرسشنامه دارای ۲۷ گویه است که تأثیر اقتصاد سیاسی بر ثبات اقتصادی بر امنیت جمهوری اسلامی ایران را موردسنجش قرار می‌دهد. هر گویه در قالب مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت از یک (خیلی کم) تا پنج (خیلی زیاد) درجه‌بندی می‌شود. جامعه آماری پژوهش را مجموعه‌ای از کارشناسان، صاحبان حرفه و بازرگانان، احزاب و گروه‌های سیاسی اقتصادی، خبرگان و متخصصان سیاسی و اساتید دانشگاه و کارشناسان تشکیل می‌دهد که بر اساس فرمول کوکران تعداد ۱۰۸ نفر به‌عنوان نمونه، انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری هدفمند است. مزیت این روش این است که تمامی افراد جامعه، شانس یکسانی برای انتخاب شدن دارند. روایی سازه که مهم‌ترین بخش بررسی روایی است در این پژوهش از طریق تحلیلی ضریب آلفای کرونباخ در نرم‌افزار Spss24 استفاده شد.

فرضیات پژوهش

▪ فرضیه اول

H_0 : تحریم‌ها امنیت بین‌المللی ایران را تنش پذیر کرده است

H_1 : تحریم‌ها امنیت بین‌المللی ایران را تنش پذیر نکرده است.

▪ فرضیه دوم

H_0 : تحریم‌ها به توسعه همه‌جانبه در کشور منجر شده است

H_1 : تحریم‌ها به توسعه همه‌جانبه در کشور منجر نشده است.

▪ فرضیه سوم

H_0 : تحریم‌ها امنیت بر سرمایه‌گذاری را افزایش داده است

H_1 : تحریم‌ها امنیت بر سرمایه‌گذاری را افزایش نداده است.

▪ فرضیه چهارم

H_0 : تحریم‌ها قدرت و امنیت پول رسمی کشور را کاهش داده است.

H_1 : تحریم‌ها قدرت و امنیت پول رسمی کشور را کاهش نداده است.

فرضیه پنجم

H_0 : تحریم‌ها امنیت صادرات کشور را در بخش نفت و گاز کاهش داده است.

H_1 : تحریم‌ها امنیت صادرات کشور را در بخش نفت و گاز کاهش نداده است.

فرضیه ششم

H_0 : تحریم‌ها امنیت اقتصاد خصوصی کشور را افزایش داده است.

H_1 : تحریم‌ها امنیت اقتصاد خصوصی کشور افزایش نداده است.

فرضیه هفتم

Ho: تحریم‌ها نوع نگرش امنیت بین‌المللی کشور را به شکلی منفی تحت تأثیر قرار داده است.

H1: تحریم‌ها نوع نگرش امنیت بین‌المللی کشور را به شکلی منفی تحت تأثیر قرار نداده است.

فرضیه هشتم

Ho: تحریم‌ها امنیت پویایی اثربخش معاملات ارزی - ریالی را به شکلی منفی کاهش داده است.

H1: تحریم‌ها امنیت پویایی اثربخش معاملات ارزی - ریالی را به شکلی منفی کاهش نداده است.

یافته‌های تحقیق

جدول (۱) نشان می‌دهد از مجموع ۱۰۸ نفر از شرکت‌کننده در پژوهش، ۵۲٪ مجرد، ۴۴٪ متأهل و ۴٪ مطلقه هستند. به لحاظ سنی، ۳۴/۵٪ بین سنین ۲۵ تا ۳۵ سال، ۴۱/۵٪ بین سنین ۳۶ تا ۴۵ سال و ۳۴٪ بین ۴۶ تا ۵۵ سال به شمار می‌آیند. از نظر شغلی، ۵۲/۵٪ کارمند دولتی، و ۴۷/۵٪ کارمند بخش خصوصی و از نظر تحصیلات، ۵۷/۰٪ دارای سطح تحصیلات لیسانس، ۳۵/۰٪ فوق‌لیسانس و ۵/۰٪ درصد دکتری هستند.

جدول ۱: مشخصات جمعیت شناختی افراد نمونه (n=108)

متغیر زمینه - ای	ارزش	فراوانی	درصد	متغیر زمینه - ای	ارزش	فراوانی	درصد
تا هل	مجرد	۵۰	۵۲/۰	تحصیلات	لیسانس	۶۳	۵۷/۰
	متأهل	۴۵	۴۴/۰		فوق لیسانس	۴۰	۳۵/۰
	مطلقه	۱۱	۴/۰		دکتری	۵	۵/۰
سن	۲۵ تا ۳۵ سال	۴۵	۴۴/۵	سابقه کار	کمتر از ۵ سال	۲۵	۲۳/۰
	۳۶ تا ۴۵ سال	۴۰	۴۱/۵		بین ۵ تا ۱۰ سال	۴۸	۴۵/۰
	۴۶ تا ۵۵ سال	۲۳	۳۴/۰		بین ۱۰ تا ۱۵ سال	۲۷	۲۵/۰
شغل	کارمند دولتی	۵۸	۵۲/۵		بیشتر از ۱۵ سال	۸	۷/۰
	کارمند خصوصی	۵۰	۴۷/۵		-----	-----	-----

به منظور بررسی پایایی پرسشنامه از روش همسانی درونی آلفای کرونباخ استفاده شد. نتایج حاصل از این آزمون نشان می‌دهد که پایایی آزمون از طریق آلفای کرونباخ برای کل سؤالات ۰/۹۵۴ بوده که در حد مناسبی است. این بدین معنی است که نتایج آزمون دارای دقت و قابلیت اعتماد در سطح مطلوبی است (جدول ۲).

جدول ۲: پایایی پرسشنامه

تعداد سؤالات	آلفای کرونباخ
۳۰	۰/۹۵۴

یافته‌های حاصل از آزمون لوب نشان می‌دهد، در صورت حذف هر یک از سؤالات، پایایی کاهش یافته و یا بدون تغییر محسوسی باقی می‌ماند. پس می‌توان نتیجه گرفت که همه سؤالات، سؤالات معتبری بوده و نیاز به حذف از پرسشنامه و یا تغییر در هیچ‌یک مشاهده نمی‌شود. به منظور بررسی اعتبار سؤالات پرسشنامه ابتدا به انجام تحلیل عاملی به منظور بررسی روایی سازه آن پرداخته شد و از طریق آن ساختار عاملی پرسشنامه مشخص گردید (جدول ۳).

جدول ۳: پایایی پرسشنامه در صورت حذف سؤالات

سؤالات	میانگین آزمون در صورت حذف سؤال	واریانس آزمون در صورت حذف سؤال	همبستگی سؤال با کل آزمون	آلفای کرونباخ در صورت حذف سؤال
۱	۳۰۴/۰۲	۵۴۳/۱۹	۰/۳۸	۰/۹۵
۲	۳۰۴/۷۵	۱۹۵۶/۶۱	۰/۳۴	۰/۹۵
۳	۳۰۴/۴۳	۱۹۵۱/۴۶	۰/۴۸	۰/۹۵
۴	۳۰۴/۷۴	۶۵۳/۱۹	۰/۵۳	۰/۹۵
۵	۳۰۴/۴۸	۰۸۹/۱۹	۰/۶۳	۰/۹۵
۶	۳۰۴/۷۷	۱۹۳۶/۵۲	۰/۶۹	۰/۹۵
۷	۳۰۴/۶۷	۱۹۳۳/۶۲	۰/۶۸	۰/۹۵
۸	۳۰۵/۱۲	۱۹۵۹/۹۷	۰/۴۸	۰/۹۵
۹	۳۰۵/۱۵	۱۹۵۷/۳۶	۰/۵۰	۰/۹۵
۱۰	۳۰۴/۷۸	۱۹۴۲/۸۳	۰/۶۲	۰/۹۵
۱۱	۳۰۵/۷۳	۱۹۴۶/۰۹	۰/۵۹	۰/۹۵
۱۲	۳۰۶/۷۳	۱۹۸۰/۲۶	۰/۲۳	۰/۹۵
۱۳	۳۰۵/۴۸	۱۹۶۷/۸۵	۰/۳۹	۰/۹۵
۱۴	۳۰۶/۶۵	۱۹۷۲/۸۴	۰/۳۶	۰/۹۵
۱۵	۳۰۵/۸۸	۱۹۶۷/۸۹	۰/۳۲	۰/۹۵
۱۶	۳۰۵/۰۴	۱۹۳۹/۶۷	۰/۵۵	۰/۹۵
۱۷	۳۰۶/۵۸	۱۹۶۳/۳۶	۰/۳۹	۰/۹۵
۱۸	۳۰۵/۹۵	۱۹۶۰/۴۹	۰/۳۵	۰/۹۵
۱۹	۳۰۶/۹۵	۱۹۸۴/۱۱	۰/۲۲	۰/۹۵

۰/۹۵	۰/۴۱	۱۹۷۰/۶۷	۳۰۶/۹۴	۲۰
۰/۹۵	۰/۴۳	۱۹۶۰/۸۹	۳۰۴/۵۳	۲۱
۰/۹۵	۰/۴۹	۱۹۵۰/۵۱	۳۰۴/۵۸	۲۲
۰/۹۵	۰/۲۵	۱۹۸۳/۵۹	۳۰۷/۱۶	۲۳
۰/۹۵	۰/۱۸	۱۹۹۴/۶۲	۳۰۳/۵۹	۲۴
۰/۹۵	۰/۳۸	۱۹۵۹/۷۶	۳۰۴/۳۶	۲۵
۰/۹۵	۰/۴۶	۲۰۰۷/۸۶	۳۰۵/۷۱	۲۶
۰/۹۵	۰/۳۵	۲۰۱۵/۵۵	۳۰۵/۵۶	۲۷
۰/۹۵	۰/۳۲	۱۹۷۷/۸۹	۳۰۵/۵۵	۲۸
۰/۹۵	/۵۴	۱۹۴۹/۶۷	۳۰۵/۱۰	۲۹
۰/۹۵	۰/۴۰	۱۹۸۳/۳۶	۳۰۶/۸۹	۳۰

آزمون فرضیات پژوهش

برای سنجش دقیق فرضیات پژوهش از آزمون تفاوت میانگین تی استفاده شده است که خروجی جداول به صورت کلی در جدول شماره (۴)، آورده شده است.

جدول شماره ۴: خروجی آزمون t فرضیات پژوهش

Test Value = ۳							
حدود دامنه در سطح اطمینان ۹۵٪		اختلاف میانگین	سطح معنی داری (Sig)	درجه آزادی	t	انحراف استاندارد	
Upper	Lower						
۱.۲۵۸۵	۱.۱۴۱۵	۱.۲۰۰۰	۰.۰۰۰۰	۱۰۷	۴۰.۶۳۱	۰.۳۰۶۹۳	امنیت و تحریم های بین المللی
۱.۲۱۰۹	۱.۰۸۹۱	۱.۱۵۰۰	۰.۰۰۰۰	۱۰۷	۳۷.۴۶۲	۰.۳۱۹۰۲	امنیت و توسعه همه جانبه
۱.۱۸۹۵	۱.۰۷۲۴	۱.۱۳۱۰	۰.۰۰۰۰	۱۰۷	۳۸.۲۸۰	۰.۳۰۷۰۳	امنیت و میزان سرمایه گذاری های خارجی
۱.۳۶۹۹	۱.۲۲۹۲	۱.۲۹۷۶	۰.۰۰۰۰	۱۰۷	۳۷.۹۰۱	۰.۳۵۴۲۵	امنیت و قدرت پول رسمی کشور

۱.۲۷۰۱	۱.۰۸۹۱	۱.۱۵۰۰	۰.۰۰۰۰	۱۰۷	۳۷.۴۶۲	۰.۳۱۷۰۲	به امنیت و قدرت صادرات کشور را در بخش نفت و گاز
۱.۲۵۶۵	۱.۱۴۱۵	۱.۲۴۰۰	۰.۰۰۰۰	۱۰۷	۴۰.۶۳۱	۰.۳۱۶۹۳	امنیت و ثبات اقتصاد خصوصی کشور
۱.۳۶۳۹	۱.۲۷۹۲	۱.۲۹۱۱	۰.۰۰۰۰	۱۰۷	۳۷.۵۰۴	۰.۳۵۳۶۱	امنیت و نوع نگرش به تحریم‌های بین‌المللی
۱.۲۸۰۱	۱.۰۴۷۹	۱.۱۵۰۰	۰.۰۰۰۰	۱۱۱	۴۲.۷۶۲	۰.۴۳۶۲۲	امنیت و پویایی اثربخش معاملات ارزی - ریالی

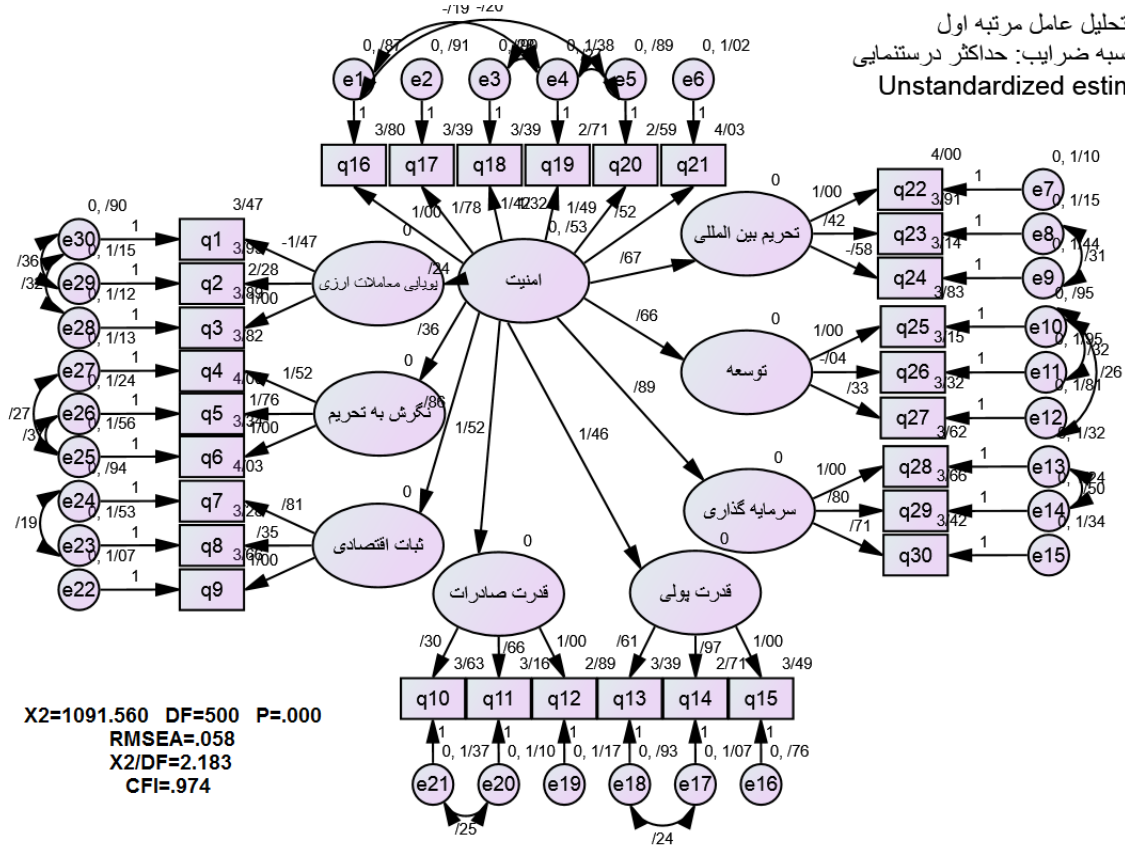
همان‌گونه که خروجی آزمون t تفاوت میانگین متغیرهای فرضیات پژوهش نشان می‌دهد که با توجه به سطح معنی‌داری زیر پنج‌صدم، و t بزرگ‌تر از ۱.۹۶ ثابت می‌کند که بین متغیرهای فرضیات علاوه بر اینکه رابطه معنی‌داری وجود دارد بلکه بین آنان اختلافات معنی‌داری هم بینشان وجود دارد که نشان می‌دهد هر یک از متغیرهای مستقل پژوهش بر متغیرهای وابسته پژوهش، تأثیر مستقیمی دارند.

نتایج تحلیل عامل تأییدی

داده‌های این تحقیق از روش استاندارد کردن داده‌ها در مسیر تحلیلی آنالیز رگرسیون در SPSS ۲۴ مورد ویرایش قرار گرفت و داده‌هایی که در دامنه ۳+ تا ۳- قرار داشتند مورد استفاده قرار گرفتند که در این تحقیق، هیچ داده‌ای حذف نگردیده است و همه داده‌ها در دامنه ۳+ تا ۳- قرار داشتند. در این بخش، نتایج حاصل از تحلیل عاملی تأییدی هر یک از متغیرهای پژوهش توسط نرم‌افزار Amos 25 آورده شده است.

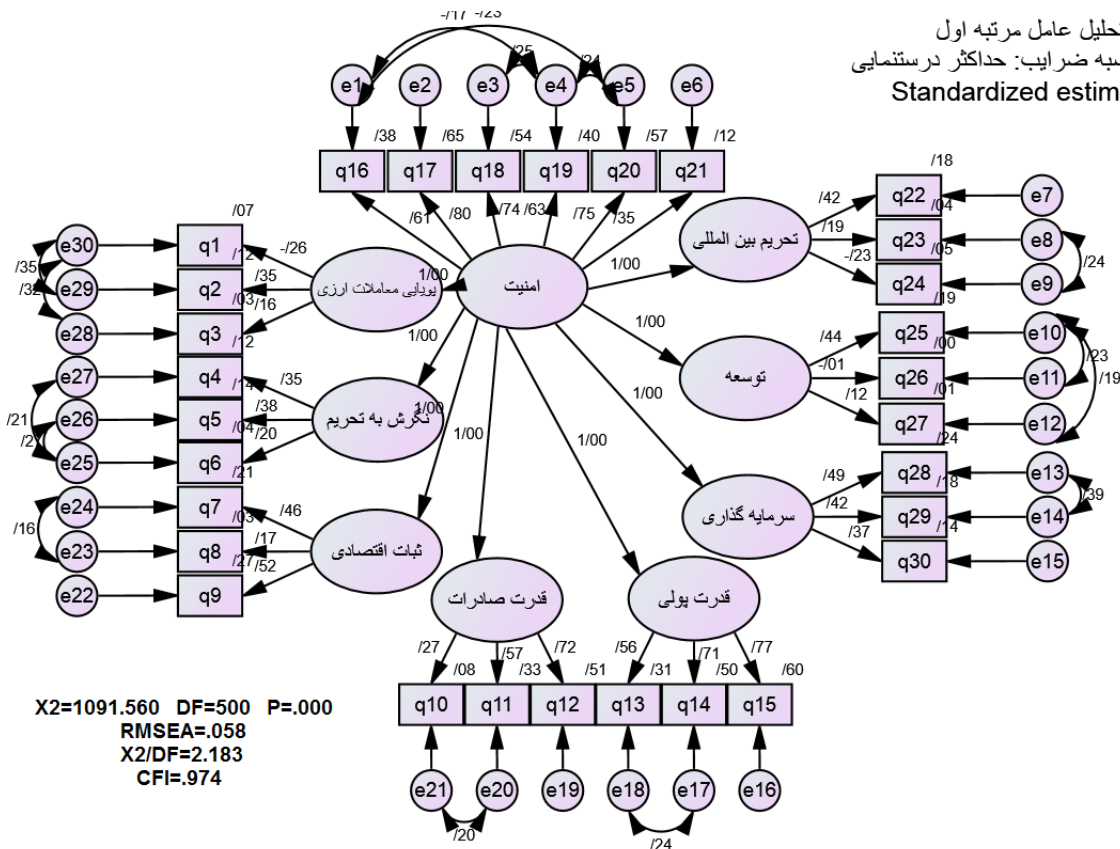
نمودار و جداول زیر شاخص‌های برازندگی الگوی تحلیلی در مدل علی تحقیق را نشان می‌دهد:

تحلیل عامل مرتبه اول
روش محاسبه ضرایب: حداکثر درست‌نمایی
Unstandardized estimates

نمودار ۱. مدل غیراستاندارد معادله ساختاری تحلیل عاملی مرتبه اول مدل نهایی پژوهش

تحلیل عامل مرتبه اول
روش محاسبه ضرایب: حداکثر درست‌نمایی
Standardized estimates

نمودار ۲. مدل استاندارد معادله ساختاری تحلیل عاملی مرتبه اول مدل نهایی پژوهش

با توجه به نتایج زیر که از خروجی نرم‌افزار لیزرل به‌دست آمده، برازش مناسب مدل را نتیجه می‌گیریم. جداول زیر محدوده دامنه شاخص و خوبی برازش را نشان می‌دهند.

جدول ۵. شاخص‌های برازش متغیرها

مطلوبیت	مقدار یافته پژوهش	مقدار قابل قبول	شاخص‌ها
-	۱۰۹۱/۵۶۰	-	Chi-square
تائید مدل	۰/۰۰۰	-	p-value
تائید مدل	۵۰۰	$df \geq 0$	Df (درجه آزادی)
تائید مدل	۲/۱۸۳	$x_2 / Df < 3$	x_2 / Df

جدول ۶. شاخص‌های جزئی برازش متغیرها

تائید مدل	۰/۰۵۸	$RMSEA < 0.1$	RMSEA
تائید مدل	۰/۹۱	$NNfi > 0.8$	NNfi
تائید مدل	۰/۸۸	$Nfi > 0.8$	Nfi

تائید مدل	۰/۸۵	$AGfi > 0.8$	$AGfi$
تائید مدل	۰/۹۲	$Gfi > 0.8$	Gfi
تائید مدل	۰/۸۵	$Cfi > 0.8$	Cfi
تائید مدل	۰/۸۸	$ifi > 0.8$	ifi

همان‌طور که در جداول فوق ملاحظه می‌گردد، مقدار آماره‌ی کای دو در مدل ۱۰۹۱/۵۶۰، درجه آزادی نیز برابر با ۵۰۰ است که حاصل نسبت آن برابر با ۲/۱۸۳ است، که در حدود مقدار قابل قبول قرار دارد. از طرفی دیگر شاخص‌های برازندگی الگو مانند $NNfi$ ، Nfi ، $AGfi$ ، Gfi ، Cfi و ifi همگی درد قابل قبولی قرار دارند. به این معنی که متغیر مستقل امنیت بر متغیرهای وابسته پژوهش به صورت مستقیم تأثیر دارد و بین آنان رابطه معنی‌داری وجود دارد.

نتیجه‌گیری

بر اساس نظریات مختلف حوزه امنیت اجتماعی و سیاسی، امنیت جامعه نقش مهمی بر عملکرد اقتصادی جوامع دارد. این مطالعه به بررسی و تحلیل و تأثیر امنیت بر اقتصاد سیاسی و ثبات اقتصادی با استفاده از روش تحقیق پیمایشی پرداخته است. در جمع‌بندی کلی باید به این نکته اذعان داشت که جمهوری اسلامی ایران طی چهار دهه به‌عنوان کشوری مستقل مورد تحریم‌های اقتصادی بسیاری قرار گرفته، که می‌طلبد در مطالعات و تحقیقات در زمینه مدیریت بحران تحریم‌ها پیشگام باشد، تا ضمن آنکه تصمیم‌گیران و مدیران سیاسی را برای بررسی هزینه-فایده در زمینه اخذ تصمیمات بین‌المللی قدرتمند سازد، با پایان یا مدیریت تحریم‌های بین‌المللی که امنیت سیاسی، اقتصادی و اجتماعی کشور را تحت تأثیر قرار داده، همچنین بتواند با اتخاذ مبانی نظری مناسب جهت مقابله با تحریم‌ها، کاهش تأثیر آن‌ها و مقاومت‌سازی ساختار اقتصادی را فراهم نماید. مقاله حاضر، تنها حرکتی روبه‌جلو برای پژوهش بهتر فراهم آورده و پژوهشگران را به مطالعات و تحقیق افزون‌تر در رابطه با آثار تحریم‌های اقتصادی بر ثبات سیاسی اقتصادی و امنیتی فرامی‌خواند. تحریم‌ها که یکی از ابزارهای سیاسی و اقتصادی و استراتژیکی دولت‌های کشورهای برتر است برای تنبیه و محدود کردن کشورهای ناهمسو با سیاست‌های نامشروع آنان، طی دهه گذشته، چالش‌برانگیزترین بحث در سیاست خارجی و روابط اقتصادی ایران بوده است. فراگیری و درهم تنیدگی تحریم‌ها، ارکان مختلف سیاسی و اقتصادی کشور را درگیر، و رشد اقتصادی را با موانع بسیار روبرو کرده است. در عصر حاضر، اقتصاد پایه تولید ثروت و قدرت کشورها محسوب می‌شود. حتی کشورهایی که از نظر قدرت سیاسی و نظامی ضعیف‌تر هستند، به دنبال قدرت‌یابی در عرصه اقتصاد می‌باشند. این امر مورد توجه جمهوری اسلامی ایران نیز بوده و برای دستیابی به توسعه اقتصادی برنامه‌ریزی‌های فراوانی نموده است، اما همواره تحریم‌های اقتصادی مانعی سخت در برابر دستیابی به این هدف بوده‌اند. همچنین تحریم‌هایی که از سوی آمریکا و اتحادیه اروپا علیه جمهوری اسلامی ایران اعمال شد، بخش وسیعی از اقتصاد کشور را تحت تأثیر قرارداد. در واقع، یکی از ویژگی‌های سیاست خارجی آمریکا به‌ویژه پس از پایان جنگ جهانی دوم، استفاده مکرر قانون‌گذاران و رؤسای جمهور آمریکا از اهرم تحریم برای دستیابی به اهداف سیاسی و اقتصادی بوده است. تشدید تحریم‌ها به‌گونه‌ای بود که علاوه بر محدودیت‌های گذشته که در قالب روابط تجاری و محدودیت بر سرمایه‌گذاری خارجی اعمال می‌شد، این بار به‌منظور فلج کردن اقتصاد ایران، ممنوعیت‌هایی در روابط مالی بانکی و صادرات نفت در نظر گرفته شد و تحریم‌های اقتصادی با ایجاد مانع بر سر راه صادرات نفت و ارتباطات پولی و مالی ایران و ناکارآمدی داخلی، منجر به‌کندی روند توسعه اقتصادی شد. در شرایط تحریم،

سیاست‌گذاری‌های اقتصادی از حالت فداکاری خارج می‌شود و نسبتی رقابت‌آمیز میان هسته‌های قدرت سیاسی-اقتصادی (مانند ایران و عربستان) برای بهره‌وری حداکثر به وجود می‌آید. تحریم‌های اقتصادی و گرفتن گلوگاه‌های درآمدی یک کشور، آثار و نتایج فراوانی برای کشور تحریم شده می‌تواند داشته باشد که یکی از این موارد این امر است که میزان سرمایه‌گذاری در کشور تحریم شده کاهش می‌یابد و همین مسئله منجر به کاهش درآمد سرانه کشور و کاهش درآمد مردم جامعه تحریم شده می‌گردد. در یک رابطه منطقی، وقتی میزان درآمد اقتصادی جامعه‌ای در سطح کلان کاهش بیابد و ارزش واحد پول ملی نیز با تورم و سقوط ارزش در مقابل ارزی مانند دلار یا یورو مواجه شود، در چنین جامعه‌ای در یک چارچوب رابطه خطی، شاهد ظهور انواع آسیب‌های اجتماعی خواهیم بود که ضریب میزان امنیت فردی و اجتماعی و سیاسی را در هر سه سطح کلان، میانه و خرد، دستخوش تغییر می‌کند و باعث بی‌ثباتی در بخش‌های کلان سیستم سیاست و اقتصاد می‌گردد. کما اینکه در این پژوهش، با آزمون فرضیات نیز این گفته تایید شده است که در ذیل نتایج این آزمون‌ها آورده شده است.

با توجه به خروجی آزمون‌ها و سنجش فرضیات مقاله، نتایج کلی هر فرضیه به‌صورت جداگانه در ذیل آورده شده است:

- نتایج آزمون فرضیه اول نشان داد بین امنیت بر تحریم‌های بین‌المللی رابطه تأثیرگذار معنی‌داری دارد. به این معنا که با افزایش تحریم‌ها در مهر و موم‌های اخیر، امنیت داخلی ایران نیز دچار تنش شده است.

- نتایج آزمون فرضیه دوم پژوهش حاضر نشان داد امنیت بر توسعه همه‌جانبه تأثیر معنی‌داری دارد. به عبارتی وقتی امنیت جامعه‌ای افزایش می‌یابد، توان توسعه همه‌جانبه آن جامعه و کشور نیز افزایش می‌یابد.

- نتیجه آزمون فرضیه سوم نشان داد امنیت بر میزان سرمایه‌گذاری‌های خارجی تأثیر معنی‌داری دارد. بدین معنا که با افزایش تحریم‌ها، امنیت اقتصادی و سیاسی و اجتماعی جامعه کاهش می‌یابد و به همان میزان نیز ریسک سرمایه‌گذاران خارجی افزایش می‌یابد و سرمایه‌گذاران از سرمایه‌گذاری در چنین جامعه‌ای اجتناب می‌کنند.

- طبق نتایج آزمون فرضیه چهارم تحقیق حاضر، امنیت بر قدرت پول رسمی کشور تأثیر معنی‌داری مثبتی دارد. به این معنا که با کاهش امنیت اقتصادی و کاهش تجارت و مراودات اقتصادی و سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی در امر تولید، موج کاهش نقدینگی ارزی کشور می‌گردد و در نهایت منجر به افت و کاهش قیمت ارز ریالی در نسبت با ارزهای بین‌المللی می‌گردد.

- نتایج پژوهش آزمون فرضیه پنجم حاضر نشان داد امنیت بر قدرت صادرات کشور را در بخش نفت و گاز تأثیر معنی‌داری دارد، به عبارتی با افزایش تحریم‌ها و کاهش امنیت، دولت توان صادرات انرژی را در مراودات بین‌المللی به دلیل تحریم‌ها از دست می‌دهد.

- نتایج پژوهش آزمون فرضیه ششم حاضر نشان داد امنیت بر ثبات اقتصاد خصوصی کشور تأثیر معنی‌داری دارد. به عبارتی دیگر، با افزایش و کاهش امنیت در تمامی سطوح، وضعیت معیشت و ثبات قیمت اقلام مصرفی نیز تحت تأثیر قرار می‌گیرد و توان اقتصادی را ه میزان کاهش یا افزایش امنیت، دستخوش تغییر قرار می‌دهد.

- نتایج پژوهش آزمون فرضیه هفتم حاضر نشان داد، امنیت بر نوع نگرش به تحریم‌های بین‌المللی تأثیر معنی‌داری دارد.

- نتایج پژوهش آزمون فرضیه هشتم مشخص کرد که امنیت بر پویایی اثربخش معاملات ارزی - ریالی تأثیر معنی‌داری دارد. به عبارتی می‌توان گفت افزایش تحریم‌ها اثربخشی پویایی معاملات ارزش - ریالی را به شکل معناداری کاهش داده است.

۱. اصغر پور، حسین، کسری احمدیان، امید منیعی (۱۳۹۲). اثر بی‌ثباتی سیاسی بر رشد اقتصادی ایران: رهیافت غیرخطی KAPARCH پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی. سال ۲۱ شماره ۶۸
۲. اشتراوس، لئو (۱۳۸۳). فلسفه سیاسی چیست، ترجمه فرهنگ رجایی، تهران، انتشارات علمی فرهنگی
۳. افتخاری، اصغر، ونصری، قدیر (۱۳۸۳). روش و نظریه در امنیت پژوهی. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۴. بوزان، باری (۱۳۷۸). مردم، دولت‌ها و هراس. پژوهشکده مطالعات راهبردی. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی، ص ۲۶۳
۵. ماندل، رابرت (۱۳۷۷). چهره متغیر امنیت ملی. پژوهشکده مطالعات راهبردی. تهران: پژوهشکده راهبردی.
۶. اخباری، محمد، قلی‌زاده، صدیقه (۱۳۹۴). ثبات اقتصاد کلان در رویکرد اقتصاد مقاومتی. فصلنامه روند. سال بیست و دوم، شماره ۷۱، پاییز
۷. زهرانی، مصطفی (بهار ۱۳۷۶). تحریم اقتصادی از نظر تا عمل. مجله سیاست خارجی. سال یازدهم، شماره ۱.
۸. زهرانی، مصطفی (۱۳۷۸). مبانی نظری تحریم اقتصادی علیه جمهوری اسلامی (موانع و چالش‌های نفت ایران). مجله بررسی مسائل اقتصادی انرژی. سال ۱، شماره ۲.
۹. زهرانی، مصطفی (۱۳۷۶). نظریه تحریم اقتصادی. تهران: وزارت امور خارجه.
۱۰. کمیجانی، اکبر، ابراهیم گرجی و علیرضا اقبالی (۱۳۹۲). اقتصاد سیاسی رشد اقتصادی پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی. سال ۲۱ شماره ۶۵
۱۱. ساندرز، دیوید (۱۳۹۶). الگوهای بی‌ثباتی، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی. چاپ ۳، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۱۲. کازرونی، علیرضا، اصغر پور، حسین، نفیسی مقدم، مریم (۱۳۹۸). بررسی اثر ثبات سیاسی بر رشد اقتصادی در ایران. پایان‌نامه دکتری. دانشگاه تبریز
۱۳. پناهی، محمد عادل (۱۳۸۳). به‌سوی شناخت گونه‌ها و شاخص‌ها درآمدی بر ثبات سیاسی. فصلنامه راهبرد. شماره ۳۱، ص ۳۴
۱۴. دلاوری، ابوالفضل (۱۳۹۴). درآمدی انتقادی بر مفهوم و شاخص‌های بی‌ثباتی سیاسی، به‌سوی مدلی جامع و روزآمد برای سنجش بی‌ثباتی سیاسی. دولت پژوهی. سال اول شماره ۲
۱۵. هزارجریبی، جعفر، صفری شالی، رضا (۱۳۹۱). آناتومی رفاه اجتماعی. تهران: جامعه و فرهنگ
۱۶. لرنی، منوچهر (۱۳۸۴). جامعه‌شناسی امنیت. تهران: انتشارات رامین.
۱۷. برگستر، ویلی (۱۳۷۸). دولت و رشد. ترجمه علی حیاتی. تهران: برنامه‌بودجه. ص ۲۷.
۱۸. یزدانی، عنایت‌اله - خداپنده، محمد (۱۳۹۰). امنیت در عصر پسامدرن. بررسی تحولات، رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی.
۱۹. علوی تبار، علیرضا (۱۳۸۷). فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی. سال نهم. شماره دوم. تابستان. صفحات ۱۹۲-۱۷۳
۲۰. کاپوراسو، جیمز ای، پی. لوین؛ ترجمه محمود عبدالله زاده (۱۳۸۷). نظریه‌های اقتصاد سیاسی.
۲۱. مرتضی درخشان، فدایی مهدی (بهار ۱۳۹۴). پژوهش‌های رشد و توسعه اقتصادی. سال پنجم شماره ۱۸

۲۲. نوری، مختار. (اسفند ۱۳۹۷). آسیب‌شناسی پیامدهای راهبردی تحریم‌ها بر جامعه. نظام سیاسی و مطالعات راهبردی

23. Alesina, A. & D. Rodrick. (1991). "Distributive politics and economic growth". Working paper no3668. (NBER, Cambridge, MA).
24. Alesina, Alberto & Roberto Perotti. (1996). "Income distribution, political instability, and investment". European Economic Review. Vol 40. No 3. PP 1203-1228.
25. Barro, R. (1991). "Economic Growth in a Cross Section of Countries". Quarterly Journal of Economics. Vol 106. No 2. PP 407-443.
26. Benhabib, J. & A. Rustichini. (1991). "Social conflict, growth and income distribution. Mimeo".
27. Bilgin, Pinar; Booth, Ken; Jones, Richard Wyn (1998). " Security Studies: The Next Stage? ", International Studies Perspectives, 98(2).
28. Gill, Stephen and David. (1988). Law, The Global Economy: Perspectives, Problems and Policies, Hemel Hempstead: Harvester Wheatsheaf, Ch.1
29. Gupta, D. K., Madhavan M. C. & A. Blee. (1998). "Democracy, Economic Growth and Political Instability: An Integrated Perspective". Journal of Socio Economics. Vol 27. No 5. PP 587- 611.
30. Carter Barry E. (1988). International Economic Sanction: Improving the haphazard U.S. Legal Regime. Cambridge: Cambridge University Press.
31. Cukierman, A., S. Edwards and G. Tabellini. (1992). "Seignorage and Political Instability". American Economic Review
32. Carter, Barry E. (1989), International Economic Sanction: Improving the Haphazard U.S. Legal Regime, Cambridge: Cambridge University Press.
33. Malloy Michael P (1990). Economic Sanctions and U.S. Trade. Boston: Little, Brown.
34. Edwards, S. and G. Tabellini. (1991). "Explaining Fiscal Policies and Inflation in Developing Countries". Journal of International Money and Finance. Vol 10. PP 16-41.
35. Uddin, Md Akther. Ali, Md Hakim. Masih, Mansur. (2017). Political stability and growth: An application of dynamic GMM and quantile regression. Economic Modelling. Vol 64. PP 610-62.
36. Haggard, S & Kaufman, R. R. (1997). The Political Economy of Democratic Transitions. Vol 29. No 3. Transitions to Democracy: A Special Issue in Memory of Dankwart A. Rustow pp 263-283
37. Gasiorowski. M. J. (1995). " Economic Crisis and Political Regime Change: An Event History Analysis". The American Political Science Review. Vol 89. No 4. Pp 882-897.
38. ozler, S. & G. Tabellini. (1991). "External Debt and Political Instability". NBER Working Paper.